

Analýza finanční gramotnosti v českém kurikulu a srovnání s koncepcemi vybraných zahraničních států

Karel Ševčík

CÍLE

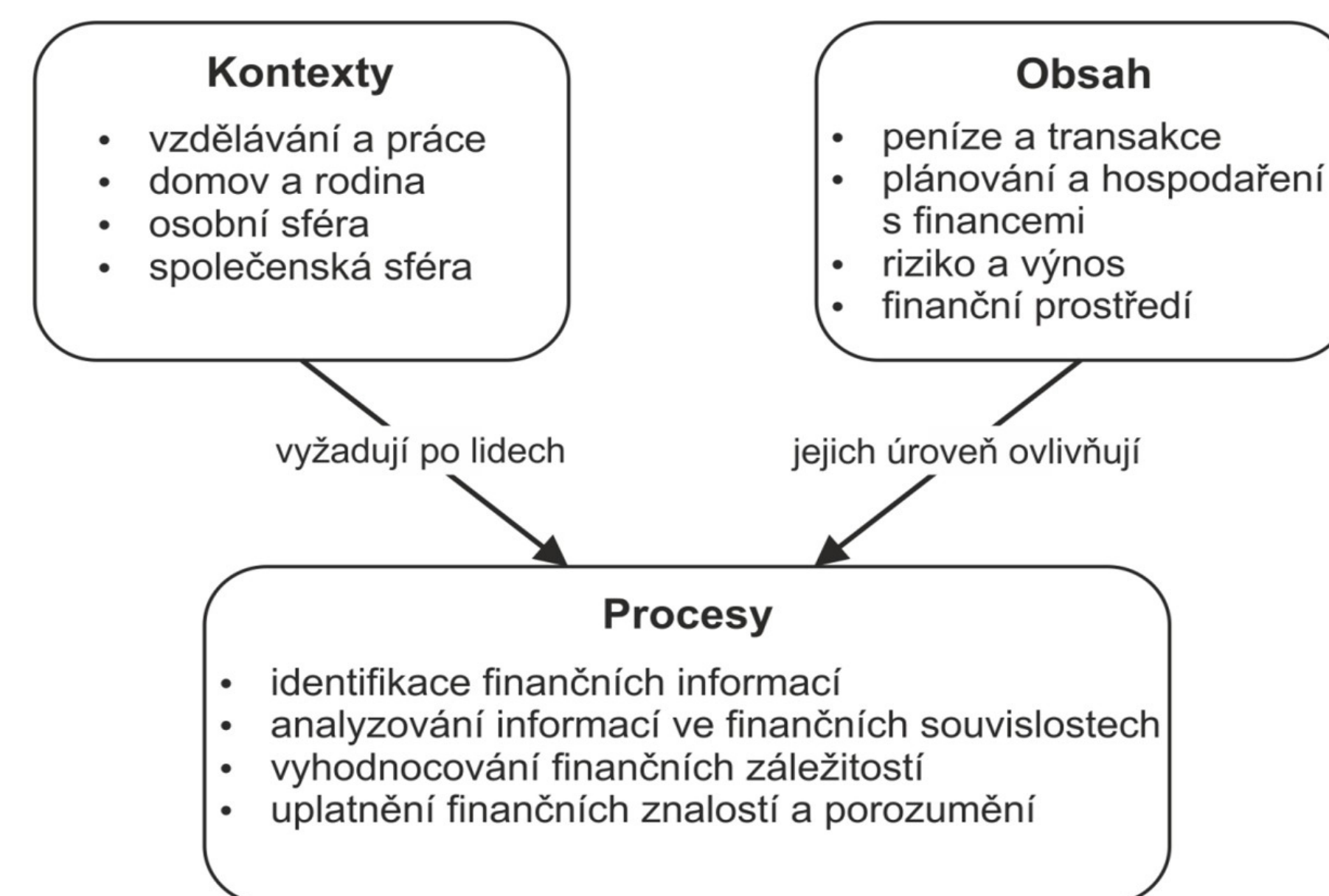
Finanční gramotnost obyvatelstva je v současnosti považována za klíčový prvek ekonomické a finanční stability státu. I proto je v České republice věnována zvyšující se míra pozornosti rozvoji finanční gramotnosti a otázkám její implementace do kurikula. Cílem posteru je v tomto ohledu porovnat podmínky pro rozvoj finanční gramotnosti v českém projektovaném kurikulu pro nižší stupeň sekundárního vzdělávání (ISCED 2) s podmínkami v zahraničí. Konkrétně jsme se zaměřili na srovnání standardů finanční gramotnosti v České republice a vybraných zahraničních státech z hlediska zastoupení jejich základních dimenzí a kategorií.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Spíše než jako soubor specifických poznatků, by finanční gramotnost měla být vnímána jako připravenost činit na základě vlastního porozumění, dovedností a postojů rozhodnutí týkající se finančních otázek a konceptů. Z toho důvodu se přikláname k *Národní strategii finančního vzdělávání*, která finanční gramotnost definuje jako soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb (Ministerstvo financí ČR, 2010, s. 11).

Pro účely naší analýzy standardů však zároveň zohledňujeme podrobnější pojetí finanční gramotnosti zavedené v rámci mezinárodního šetření PISA 2012. Ve srovnání s předcházejícími výzkumy zde finanční gramotnost byla operacionalizována prostřednictvím tří základních dimenzí (viz Obrázek 1):

- dimenze **obsahů** (vědomostí) odkazující k porozumění základním finančním oblastem, které jsou nezbytné pro úspěšné provádění finančních operací
- dimenze **procesů** (kompetencí) poukazující na činnosti, strategie, či přístupy umožňující hodnotit, zdůvodňovat nebo navrhnout řešení finančních problémů
- dimenze **kontextů** (situací), jež umožňuje citlivěji zohledňovat sociální prostředí (v osobním i globálním měřítku), v němž dochází k uplatňování finančních znalostí a dovedností (OECD, 2012, s. 13).

Obrázek 1. Rámcová struktura finanční gramotnosti

METODOLOGIE

Cíl výzkumu je operacionalizován prostřednictvím výzkumné otázky:

Jaké charakteristiky vykazují standardy finanční gramotnosti České republiky ve srovnání se standardy jiných států, pokud jde o zastoupení základních dimenzí a kategorií?

Výzkumnou metodou byla obsahová analýza provedená kvantitativním způsobem. Vycházeli jsme z pozitivistického přístupu k analýze dokumentů, usilováno tak bylo o racionální a systematický pohled na zkoumaný jev (Cohen, Manion & Morrison, 2011, s. 254). Jednotku analýzy představovaly standardy finanční gramotnosti České republiky, Austrálie, Japonska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, respektive jejich součástí reprezentující očekávané obsahy a výsledky. Jednotkou kódování pak byly dimenze a kategorie finanční gramotnosti.

Standardy finanční gramotnosti zvolených států jsme nejdříve porovnali v obecné rovině - z hlediska rozsahu a kompatibility hlavních dimenzí: obsah, procesy a kontexty. Následně jsme se zaměřili na jednotku analýzy, které jsme klasifikovali prostřednictvím kategoriálního systému a následně kvantifikovali a statisticky vyhodnotili.

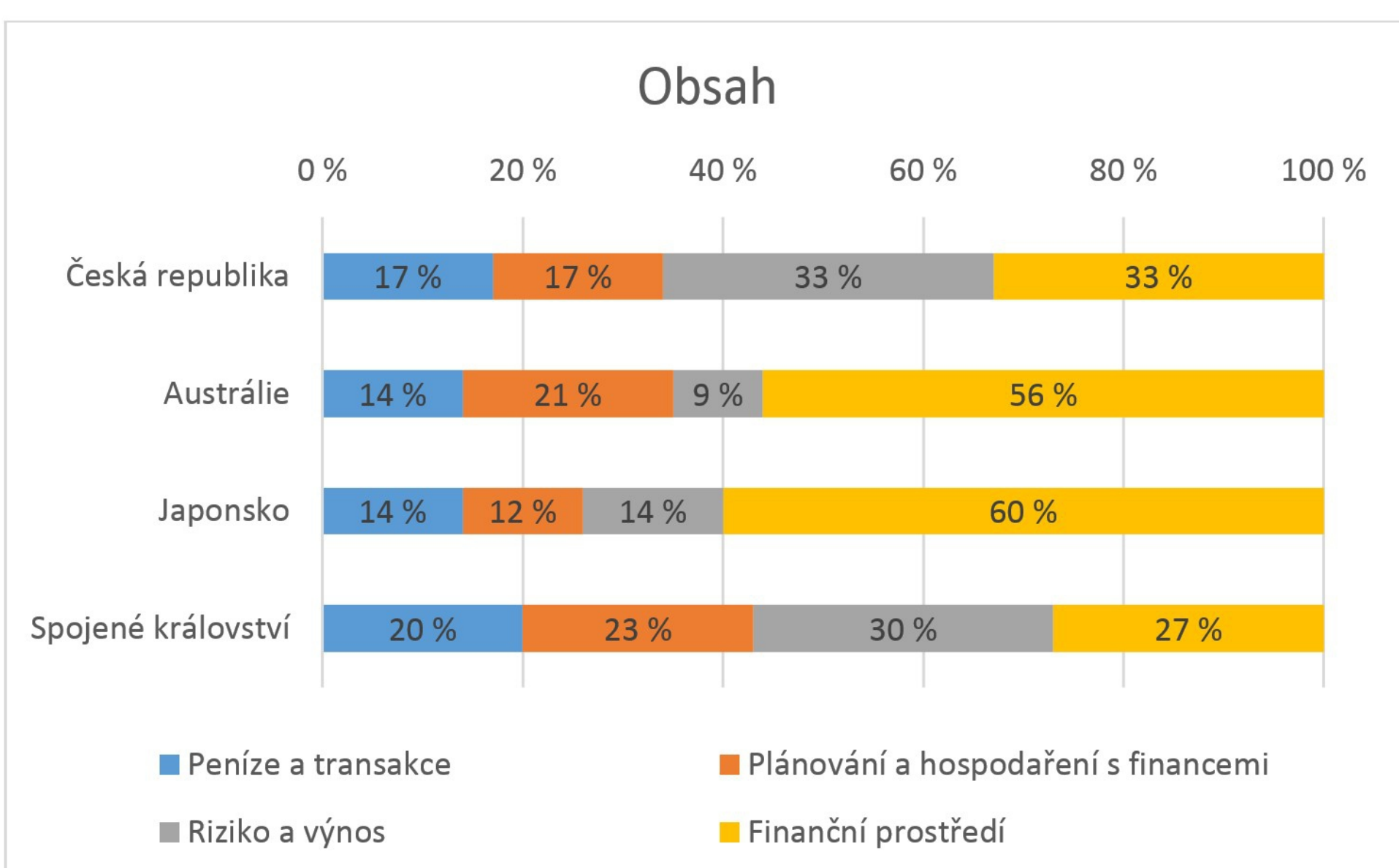
ZJIŠTĚNÍ

Výsledky analýzy ukazují, že:

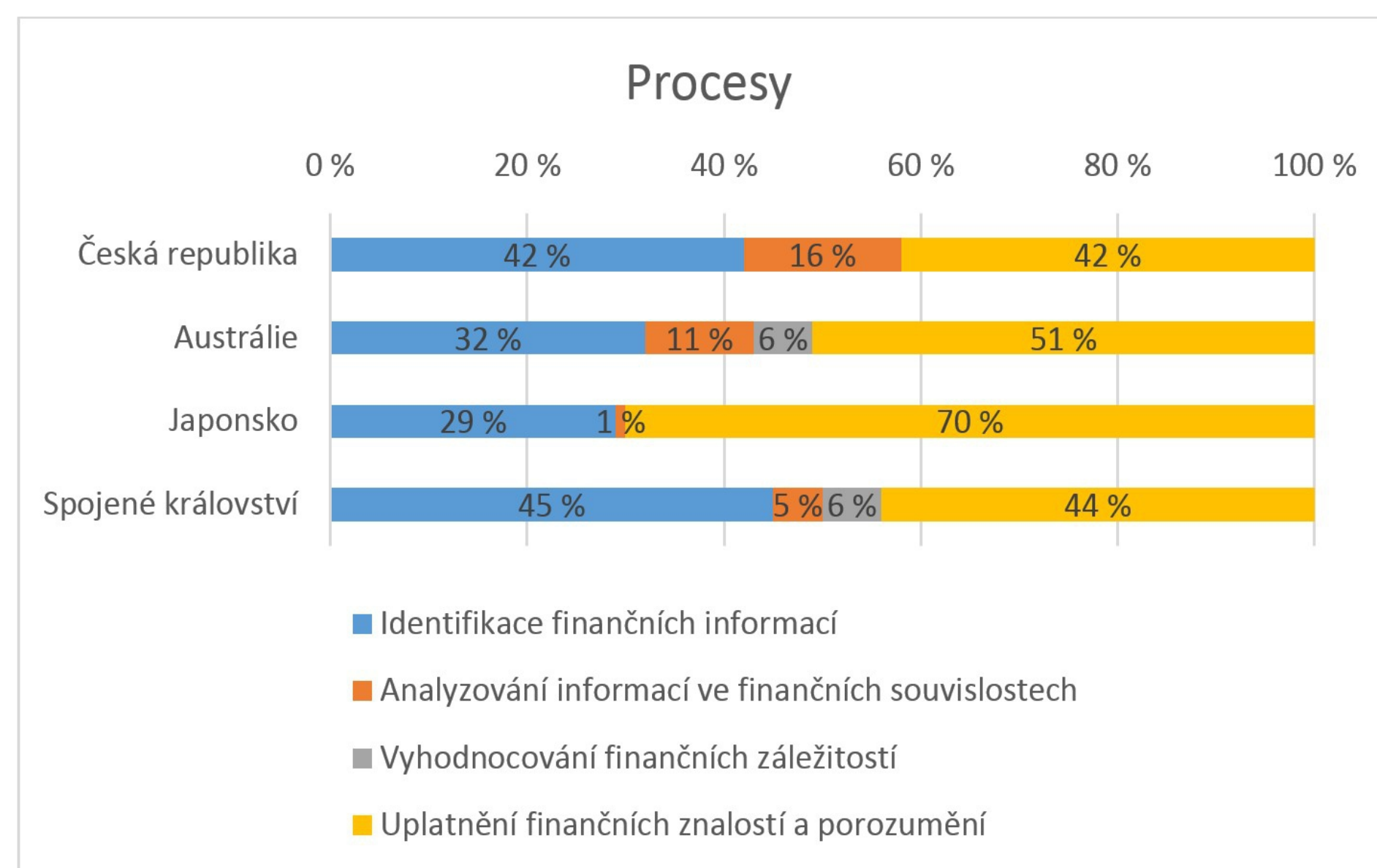
- problematika financí je prozatím pojímána spíše jako mezipředmětové téma integrované do výuky souvisejících předmětů (např. matematika či výchova k občanství) (viz Tabulka 1)
- spíše rovnoměrně jsou kategorie spadající do dimenze obsah zastoupeny ve standardu Spojeného království a České republiky. Ve srovnání s tím se standardy Austrálie a Japonska vyznačují nejčtenějším zastoupením kategorie Finanční prostředí (viz Graf 1)
- v rámci českého standardu finanční gramotnosti jsou zdůrazňovány především kategorie směřující k rozvoji žákovské orientace v oblasti finančních vztahů a také schopnostem využívat relevantních finančních informací v praxi (viz Graf 2)
- v českém standardu finanční gramotnosti mají největší zastoupení kategorie Osobní sféra, týkající se osobních finančních rozhodnutí a Společenská sféra, jež zdůrazňuje porozumění efektům finančních jevů na vývoj společnosti určitého státu. Tyto kategorie jsou pak významně zastoupeny i ve standardech ostatních států (viz Graf 3).

Země	Název dokumentu	Rok vzniku	Charakteristika konceptu	Forma konceptu
Česká republika	<i>Systém budování finanční gramotnosti v základních a středních školách</i>	2007	Finanční gramotnost	Integrovaný předmět. Vazby na vzdělávací oblast <i>Člověk a společnost</i> , obor <i>(Výchova k občanství)</i>
Austrálie	<i>National Consumer and Financial Literacy Framework</i>	2011	Spotřební a finanční gramotnost	Samostatný předmět nazvaný <i>Ekonomika a byznys</i>
Japonsko	<i>Financial Education Programme</i>	2007	Finanční vzdělanost	Integrovaný předmět. Vazby k <i>Domácí ekonomika, sociální studia, aritmetika, etická výchova, Japonština</i>
Spojené království	<i>Financial Education Planning Framework</i>	2013	Finanční způsobilost	Integrovaný předmět. Vazby k <i>Matematika a Výchova k občanství</i>

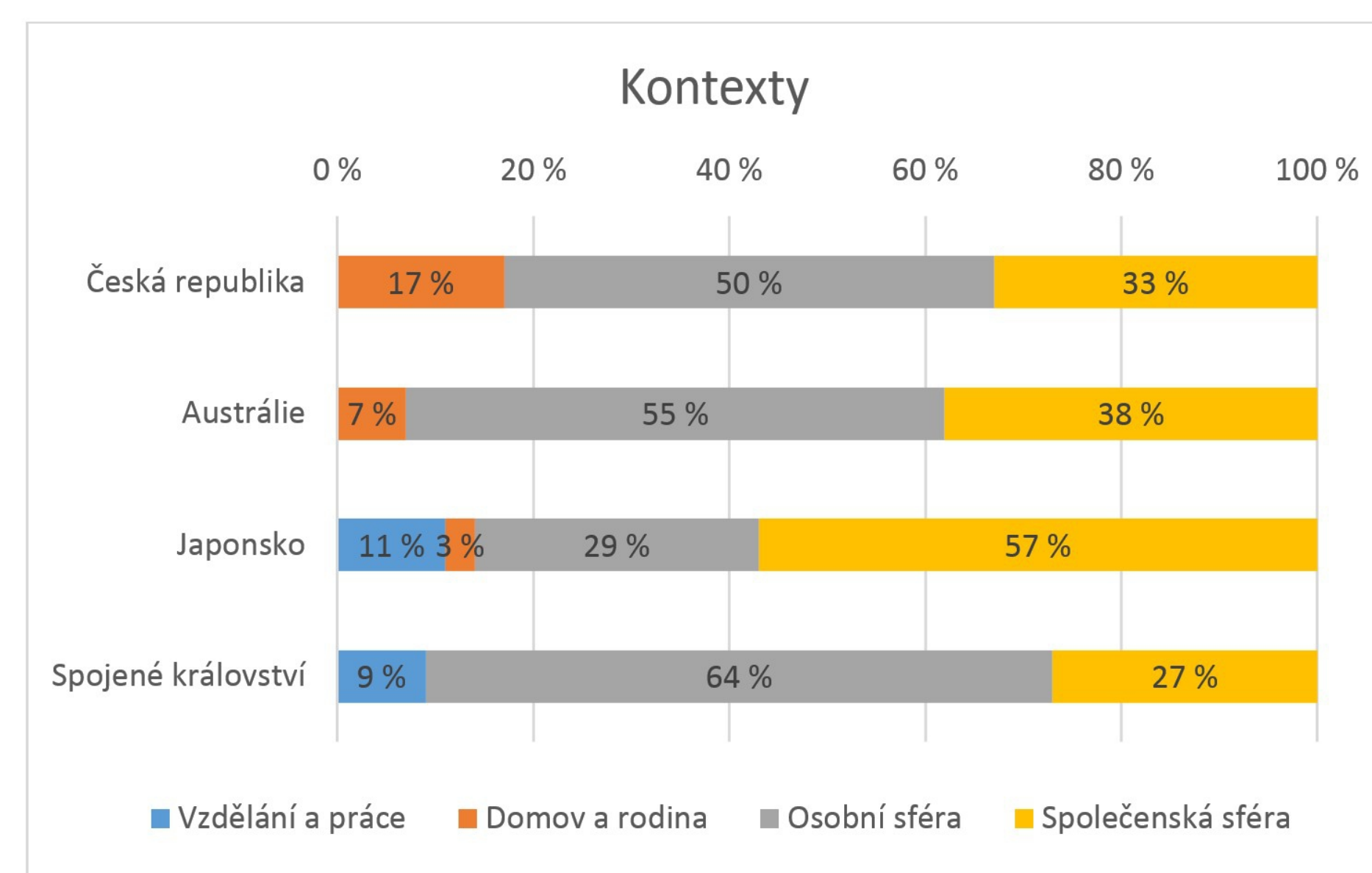
Tabulka 1. Shrnující přehled analyzovaných standardů finanční gramotnosti

Graf 1. Zastoupení kategorií utvářejících dimenzi Obsah

Graf 2. Zastoupení kategorií utvářejících dimenzi Procesy

Graf 3. Zastoupení kategorií utvářejících dimenzi Kontexty

BIBLIOGRAFIE

- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. & Bell, R. (2011). *Research methods in education*. London: Routledge, 758 s.
 Ministerstvo financí ČR (2010). *Národní strategie finančního vzdělávání*. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-finančního-vzdelavani-2010>.
 OECD (2012). *Koncepční rámec finanční gramotnosti*. Dostupné z <http://www.csicr.cz/getattachment/d91da612-ae8-492a-9304-86bd786a3b85>.

KONTAKT

Mgr. Karel Ševčík
 Masarykova univerzita
 Pedagogická fakulta
 Institut výzkumu školního vzdělávání
 e-mail: 327241@mail.muni.cz